

Finansiranje zaštite životne sredine u Zaječaru

Šta se dešava sa lokalnom eko taksom u **Zaječaru**? Prikupljali smo dokumentaciju, istraživali, razgovarali, diskutovali, pitali i tu priču prenosimo sa iskrenom nadom da ćete bolje razumeti kako se troše „zelene“ pare...

DEJAN MAKSIMOVIĆ

U periodu 2010-2019. godine, prihodi Fonda za zaštitu životne sredine Grada Zaječara bili su veoma neujednačeni, ostvareni u iznosu između 12 i 146 miliona dinara godišnje. U prvih šest godina ovog perioda, prihodi su stalno rasli, ponekad i naglo, da bi u 2016. godini naglo opali, uz priličnu promenljivost do kraja perioda. Po visini prihoda, zaječarski fond bio je između 5. i 51. mesta u Srbiji.

Prihodi nestabilni i neujednačeni

Najviše mesto beležio je 2015, a najniže 2017. godine, dok je u sedam godina bio između 13. i 24. mesta u Srbiji. S obzirom na broj stanovnika (Grad Zaječar je po popisu 2011. godine imao 58.547 stanovnika i bio je na 25. mestu u Srbiji), lokalni „eko“ fond je

prosečno razvijen, sa zbirnim prihodima koji su prosečni. Najveći udeo u prihodima imala je *Posebna naknada za zaštitu i unapređenje životne sredine* (šifra 714562), koju pripisuje lokalna samouprava i koja je u potpunosti prihod lokalnog budžeta. Nakon ukidanja naknade za vozila na motorni pogon, ova naknada imala je udeo 100 odsto od ukupnih prihoda fonda. U Tabeli 1 iskazani su tekući prihodi od svih „eko“-naknada, pojedinačno i zbirno, za period 2010-2019. godine (izvor podataka je Uprava za trezor).

U dokumentima je delimično objašnjena ova neujednačenost prihoda. Tako je u Izveštaju o korišćenju sredstava Fonda za 2017. godinu, u kojoj su prihodi bili 15,1 milion dinara, objašnjeno da su stvarni prihodi bili 65,7 miliona dinara i to po osnovu Posebne naknade za zaštitu životne sredine, ali da je od tog iznosa oko 50,6 miliona dinara

vraćeno Fabrici kablova u Zaječaru, po osnovu više naplaćene naknade u 2015. godini. Ovo objašnjenje iz Izveštaja ne slaže se sa nekim medijskim objavama, gde je navedeno da je krajem decembra 2017. godine, na ime ovog duga 55 miliona dinara Gradu Zaječaru uplatila Vlada Srbije, a ne da je Grad Zaječar dug platio od sopstvenih prihoda od navedene naknade. Verovatni razlog niskih prihoda u 2019. godini je što je Ustavni sud u decembru 2018. godine ukinuo Odluku o naknadi za zaštitu i unapređivanje životne sredine grada Zaječara. Sud je utvrdio da ova odluka nije u skladu sa zakonom, jer pre njenog donošenja nije održana javna rasprava.

Mimo Fonda nenamenski potrošeno više od 298 miliona dinara

U skladu sa Zakonom o zaštiti životne sredine, sredstva od „eko“-na-

knada su namenska i moraju se trošiti kroz Program korišćenja sredstava budžetskog fonda za zaštitu životne sredine. Zbir prihoda od ovih naknada je najmanji iznos koji je, u skladu sa zakonom, morao da se potroši u okviru fonda. Ukoliko se u jednoj godini ne realizuju sve aktivnosti i ne utroši sav novac, neutrošen iznos se, u skladu sa Zakonom o budžetskom sistemu, prenosi u narednu godinu i čini prenete prihode Fonda.

Uprkos zakonskoj obavezi, do kraja 2015. godine je više od 80% lokalnih samouprava u Srbiji sistematski trošilo manje novca kroz Fond za zaštitu životne sredine, nego što je prihodovalo od naknada. Ostatak je trošen mimo fonda, uglavnom nenamenski, na aktivnosti koje nisu u vezi sa zaštitom životne sredine. Od decembra 2015. godine, izmenama Zakona o budžetskom sistemu, sredstva od „eko“-naknada prestala su da budu namenska. To je omogućilo organima vlasti da bez ograničenja i sada ne kršeći zakon, nastave da prenameuju sredstva i troše ih u druge svrhe.

U gradu Zaječaru su, u periodu 2010-2019, rashodi u Fondu za zaštitu životne sredine skoro uvek bili niži od iznosa prihoda od „eko“-naknada. Samo u 2017. godini, rashodi su bili viši od prihoda, ali ne zato što su rashodi bili neobično visoki, nego zato što su prihodi bili vrlo niski. Zbirni prihodi za sve godine perioda, od svih naknada, iznosili su oko 492,2 miliona dinara, dok su rashodi bili samo 193,5 miliona

dinara, tako da je mimo Fonda, u druge svrhe potrošeno oko 298,8 miliona dinara, što je više od 60 odsto ukupnih prihoda. Po nenamenski potrošenom iznosu, grad Zaječar zauzima 8. mesto u Srbiji. Detaljniji podaci mogu se pogledati u Tabeli 2.

Uočava se da su, osim u 2011. godini, planirani rashodi stalno bili niži od ukupnih prihoda, dakle, niži od zbira tekućih prihoda od naknada i prenetih sredstava. Praksa da se u programima i izveštajima Fonda iskazuju neutrošena sredstva preneti iz prethodne godine, prekinuta je 2016. godine. U Programu Fonda iz februara te godinu, ukupni prihodi planirani su na 148 miliona dinara, i to 93 miliona neutrošena sredstva preneti iz 2015. godine, i 55 miliona tekućih prihoda od naknada za 2016. godinu. U članu 6. odluke kojom je usvojem ovaj Program stoji da će se

neiskorišćena sredstva Fonda za 2015. godinu u konačnom iznosu, rasporediti u Fond za 2016. godinu, nakon usvajanja Odluke o završnom računu budžeta za 2015. godinu. Međutim, u izmeni Programa fonda iz decembra iste godine, preneti sredstva nisu ni pomenuta, tako da je grad Zaječar iskoristio prvu priliku da prename novac od eko-naknada, ali sada u skladu sa propisima, što je dato u Tabeli 3.

Takođe su i iznosi neutrošenih, prenetih sredstava, koji su beleženi u programima Fonda i izveštajima o korišćenju sredstava Fonda, bili manji od stvarnih. Ove činjenice ukazuju da je prenamejivanje novca od eko-naknada, samim tim i zakidanje na sredstvima Fonda, bilo namerno. Do 2016. godine, ova praksa bila je protivzakonita, ali je već pomenutim izmenama Zakona o budžetskom sistemu ozakonjena.

Tabela 1. ZAJEČAR – tekući prihodi od „ekoloških“ naknada u dinarima

Godina	Naknada za vozila na motorni pogon	Naknada za supstance koje oštećuju ozonski omotač i naknada za plastične kese	Naknada za emisiju SO ₂ , NO ₂ , praškastih materija i odloženi otpad	Posebna naknada za zaštitu i unapređenje životne sredine	UKUPNO
2010.	3.934.210	0	0	21.296.596	25.230.806
2011.	4.075.900	0	0	32.758.195	36.834.095
2012.	3.171.708	0	0	34.413.284	37.584.992
2013.	-2.679	0	7.906	46.262.982	46.268.209
2014.	-	0	7.906	60.420.213	60.428.119
2015.	-	0	0	146.075.051	146.075.051
2016.	-	0	0	39.580.752	39.580.752
2017.	-	0	0	15.136.879	15.136.879
2018.	-	0	0	72.983.105	72.983.105
2019.	-	0	465.952	11.646.122	12.122.074

Tabela 2.

Godina	Tekući prihodi Fonda: od „eko“ naknada	Neutrošena sredstva preneti iz prethodne godine	Ukupni prihodi Fonda: (tekući + preneti)	Planirani rashodi Fonda	Izvršeni rashodi Fonda	Neutrošena sredstva koja se prenose u narednu godinu
2010.	25.230.806	0	25.230.806	24.100.000	13.351.706	11.879.100
2011.	36.834.095	11.879.100	48.713.195	54.000.000	24.361.814	24.351.381
2012.	37.584.992	24.351.381	61.936.373	57.642.000	10.477.155	51.459.218
2013.	46.268.209	51.459.218	97.727.427	47.000.000	11.563.460	86.163.967
2014.	60.428.119	86.163.967	146.592.086	79.484.000	25.868.119	120.723.967
2015.	146.075.051	120.723.967	266.799.018	124.251.884	41.087.508	225.711.510
2016.	39.580.752	225.711.510	265.292.262	73.620.000	14.442.712	250.849.550
2017.	15.136.879	250.849.550	265.986.429	79.982.000	28.813.677	237.172.752
2018.	72.983.105	237.172.752	310.155.857	71.056.320	17.824.920	292.330.937
2019.	12.122.074	292.330.937	304.453.011	60.000.000	5.692.620	298.760.391
Σ	492.244.082				193.483.691	

Nenamenski se koriste i sredstava Fonda

Zabeleženi rashodi Fonda za zaštitu životne sredine Grada Zaječara, od 2010. godine iznosili su ukupno oko 193,5 miliona dinara. To ne znači da je ovaj iznos u celosti korišćen za aktivnosti koje doprinose zaštiti životne

sredine. Jedan značajan deo novca potrošen je kroz Fond, ali za aktivnosti koje ne pripadaju životnoj sredini, ili čija je pripadnost ovoj oblasti upitna. Kao kriterijum za pripadnost ovoj oblasti, koristili smo opis iz Pravilnika o standardnom klasifikacionom okviru i kontnom planu za budžetski sistem, gde su aktivnosti zaštite životne

sredine pobrojane pod funkcijom 500. Postoje aktivnosti koje su sprovedene kroz Fond i sredstvima Fonda finansirane, a koje po pomenutom Pravilniku pripadaju drugim oblastima, kao što su poljoprivreda (funkcija 421), civilna zaštita (funkcija 320), ili višenamenski razvojni projekti (funkcija 474). Zato se ne mogu sprovesti kroz fond za zaštitu

životne sredine i ne mogu se finansirati iz eko-naknada. Iz godišnjih izveštaja o korišćenju sredstava Fonda izdvajamo takve aktivnosti:

- Zaštita zemljišta od degradacije erozijom i klizištima: 1.992.127 dinara (2015) i 2.740.365 dinara (2017).
- Remedijacija zemljišta degradiranog poplavama (stabilizacija kosina obala): 4.553.991 dinar (2015).
- Regulacija i čišćenje jaruge Nešićev potok u selu Grlšte, izgradnja nasipa na levoj obali Timoka u selu Vražogrnac: 4.702.162 dinara (2016).
- Suzbijanje komaraca i krpelja: 1.750.000 dinara (2016).

Ovakva praksa, da se kroz Fond za zaštitu životne sredine značajni iznosi planiraju i troše u svrhe koje nisu u vezi sa ovom oblašću, uočava se u oko 60% lokalnih fondova. Tako je od 2010. godine, u svim opštinama i gradovima potrošeno oko 100 miliona evra (do 1,5 milijardi dinara godišnje). Iako to ne bi trebalo da čini, Ministarstvo zaštite životne sredine daje saglasnost na veliki broj ovih aktivnosti.

Takođe su neke stavke u izveštajima Fonda grada Zaječara opisane uopšteno, tako da se ne može pouzdano znati o kakvim se aktivnostima zaista radi, da li one i koliko doprinose zaštiti životne sredine. Evo primera: u 2011. godini utrošeno je 18 miliona dinara za (citaj): „Realizaciju drugih programa i projekata zaštite životne sredine za čijom se realizacijom ukaže potreba (uređenje i održavanje životne sredine – higijena grada)”. To je bila najskuplja stavka

Tabela 3.			
Godina	Stvaran iznos neutrošenih sredstava koji se prenosi u narednu godinu	Iznos neutrošenih sredstava prenetih iz prethodne godine koji je naveden u Programu fonda za datu godinu	Iznos neutrošenih sredstava prenetih iz prethodne godine koji je naveden u Izveštaju fonda za datu godinu
2010.	11.879.100	Nema podatak	Nema podatak
2011.	24.351.381	Nije navedeno	12.442.281
2012.	51.459.218	Nije navedeno	Nema podatak
2013.	86.163.967	Nije navedeno	11.563.460
2014.	120.723.967	34.699.777	34.552.094
2015.	225.711.510	70.251.884	104.987.543
2016.	250.849.550	93.000.000 (februar) 0 (decembar)	Nema podatak
2017.	237.172.752	0	0
2018.	292.330.937	0	0
2019.		0	298.760.391

u programu za tu godinu, sa gotovo 75% od ukupnih rashoda Fonda, ali se iz ovog opisa ne može dovoljno jasno znati na šta se konkretno novac utrošio i sa kakvim efektima.

Primećene su još neke aktivnosti koje izazivaju sumnju u opravdanost, zbog nedovoljno jasnog i uopštenog opisa, zbog svoje prirode, kao i visokog potrošenog iznosa:

- U 2014. godini utrošeno je 14.850.000 dinara za „Program edukacije dece i omladine, sprovođenje edukacije u gradskim i seoskim mesnim zajednicama i putem medija, kontinuirano informisanje javnosti o stanju i kvalitetu životne sredine u slučaju udesa, preduzetim merama, usluge propagande, promocije i popularizacije značaja zaštite životne sredine (projekti Volim Zaječar, Mali i veliki ekolozi,

Eko objektiv i Organiko)”. To je bila najskuplja stavka u izveštaju za tu godinu, sa više od 57% od ukupnih rashoda Fonda.

- U 2015. godini utrošeno je 17 miliona dinara za projekat „Eko-matine, nedeljno i mesečno izveštavanje o izvršenom monitoringu u životnoj sredini (Timočka radio televizija)”. To je bila najskuplja stavka u izveštaju za tu godinu, sa više od 41% od ukupnih rashoda Fonda. Treba napomenuti da monitoring životne sredine, koji je bio predmet medijskog izveštavanja, nije ni finansiran iz Fonda te godine, osim praćenja polena, što je koštalo 7.886 dinara. Medijske aktivnosti se nakon 2015. godine više nisu finansirale sredstvima Fonda.

Zaključak

U gradu Zaječaru postoje značajni problemi sa korišćenjem sredstava Fonda za zaštitu životne sredine. U poslednjih deset godina, prihodi od „eko”-naknada su skoro svake godine bili značajno veći od izvršenih rashoda, tako da je tokom posmatranog perioda zabeleženo ukupno više od 298 miliona dinara, ili više od 60 odsto ukupnih prihoda od eko-naknada, koji su iskorišćeni nenamenski i mimo Fonda, što je jedan od najvećih iznosa nenamenskog trošenja među lokalnim fondovima u Srbiji. Takođe je i značajan iznos novca koji je utrošen kroz Fond, korišćen za aktivnosti koje ne pripadaju oblasti zaštite životne sredine.

ANKETA ŠTA KAŽU GRAĐANI ZAJEČARA

Razgovarali smo sa žiteljima Zaječara o stanju životne sredine, pitali smo ih da li ima zagađivača, kako se nose sa time, šta im smeta, te da li znaju šta je i kako se troši „zeleni dinar” koji je namenjen očuvanju i unapređenju životne sredine.

Nebojša Canić, radnik

- Na skali od 1 do 10 stanje životne sredine ocenjujem sa 5. I pored brojnih apelacija građani ne poštuju čak ni to da smeće bacaju isključivo na mesta određena za odlaganje otpada, a ne da zagađuju reke, jezera i brojna druga izletišta, koja su naročito posećena u letnjim mesecima. Inače, u Zaječaru više ne rade fabrike koje su pre nekoliko decenija zagađivale vazduh. Međutim, problem nekvalitetnog vazduha naročito je primetan tokom zime, kada ima puno smoga jer se stanovništvo greje putem individualnih ložišta. Što se tiče „zelenog fonda” na nivou lokalne samouprave, čini mi se da u Zaječaru to funkcioniše, ali ne znam zasigurno kuda odlazi taj novac.

Slaviša Stamenković, turistički radnik

- Uzalud deci predmet „Čuvari prirode” kada im mi stariji svojim ponašanjem i delovanjem ne dajemo primer. Životna sredina nam je u sve gorem stanju. Uništavamo je nebrigom na svakom koraku. Kada bi svako od nas učinio malo, na globalnom nivou to bi bilo mnogo. Primer je i izolacija u kojoj je svet bio tokom pandemije. Štiteći sebe očuvali smo biljni i životinjski svet. Pojavile su se životinje za koje smo mislili da su izumrle, voda u venecijanskim kanalima bila je opet bistra, smanjenje zagađenja vazduha videlo se iz satelita. Ako ne bude prirode - neće biti ni nas. Svi smo mi zagađivači. Kada bismo bar malo uticali na promenu svesti i ponašanja, od toga da, na primer, razvrstavamo otpad, da recikliramo, da zasadimo drvo, da štedljivo koristimo vodu, da korišćeno jestivo ulje pravilno odlažemo... O velikim zagađivačima izlišno je i govoriti. Kao primer iz naše okoline je rudnik u Boru i zagađenje višestruko veće od dozvoljenog. U našoj lokalnoj samoupravi postoji Fond za zaštitu životne sredine i odbornici svake godine usvajaju izveštaj o radu u prošloj i plan rada za narednu godinu. Novac se, bar po izveštajima, troši na brojne aktivnosti, od promotivnih sadržaja na lokalnim medijima, preko plaćenih

analiza kvaliteta vode za piće i vazduha. Bojim se da konkretnog dobra nema, sve je uopšteno...

Selena Ristić Vitomirović, Dečiji centar Zaječar

- Stanje životne sredine u našem gradu na izrazito je niskom nivou. Problem divljih deponija i dalje nije rešen, uprkos preporukama zaštitnika građana. Kako u gradu nema fabrika, tako nema ni zagađivača i zagađenja nastalih usled prerade sirovina. Ljudski

faktor i nedostatak volje GU da probleme rešava vidim kao najveći problem. Što se tiče okolnih sela, najveći zagađivač je Delta Agrar, koji preteranom upotrebom pesticida uništava životnu sredinu meštana. Najnoviji primer je podizanje voćnjaka uz fabriku vode. Ukoliko „Zeleni fond” postoji, utoliko je strašnija činjenica da ne postoji transparentnost u trošenju namenskih republičkih budžetskih sredstava. Ekološka taksa, uvedena 2008. godine, primer je nenamenskog trošenja novca svih građana. Konačno, naša lokalna zajednica nema nikakve koristi od sađenja ljubičica, dok istovremeno ne postoje kante za smeće u najvećem delu grada.

mr Mihajlo Hadži-Pavlović, penzioner

- Stanje životne sredine i njeno očuvanje na području Timočke Krajine i Zaječara je generalno uzevši zadovoljavajuće zbog male gustine naseljenosti stanovništva, velike šumovitosti i nedovoljno razvijene industrijske proizvodnje. Na području Timočke Krajine svojim izrazito

negativnim uticajem ističu se, pre svega, rudnici bakra u Boru i Majdanpeku zbog zastarele tehnologije koja oslobađa niz štetnih materija, a tu su i nagomilana jalovišta. Zagađivača naravno ima, kao što sam naveo rudnike u Boru i Majdanpeku, ali i drugi industrijski pogoni kao i neodgovoran odnos lokalnog stanovništva koji se ogleda, pre svega, u enormnom zagađivanju prirodne okoline i vodotokova plastičnim i drugim otpadom koji se izuzetno sporo razlaže. U zimskim mesecima atmosferu u našoj opštini zagađuju i mnogobrojna individualna ložišta, kao i dimnjak toplane u naselju Kraljevica u , iz koga neprekidno kulja gar. Čuo sam da u lokalnoj samoupravi postoji „zeleni fond” ali nisam upoznat sa time kako se troši „zeleni dinar” koji je namenjen očuvanju i unapređenju životne sredine.

DARINKA MIHAJLOVIĆ

Šta kažu predstavnici Grada i NVO

Boško Ničić, gradonačelnik Zaječara, ističe da se Grad, kada je u pitanju zaštita životne sredine, suočava sa problemima karakterističnim za većinu gradova i opština u Srbiji.

Koji su najveći problemi i kakav je plan njihovog rešavanja?

- Najveći i finansijski najzahtevniji problemi životne sredine na teritoriji Zaječara jesu upravljanje komunalnim otpadom i upravljanje komunalnim otpadnim vodama, ali je takođe od velikog značaja i opterećenje gradskog područja zagađenim vazduhom u zimskom periodu zbog grejanja, budući da veliki broj individualnih ložišta i kotlarnica emituje čađ, na šta ukazuju dugogodišnja ispitivanja kvaliteta vazduha na području Zaječara.

Kada je u pitanju upravljanje komunalnim otpadom, na teritoriji Zaječara je planirana realizacija Regionalnog centra za upravljanje otpadom „Halovo 2“ za gradove Zaječar i Bor i opštine Boljevac, Knjaževac, Negotin, Kladovo i Majdanpek. U tom cilju izrađen je i usvojen Regionalni plan upravljanja otpadom, usvojen je Plan detaljne regulacije regionalne deponije „Halovo 2“, izrađen je Projekat sanacije i rekultivacije postojeće deponije Halovo u Zaječaru i u postupku je ishodovanje saglasnosti na Predlog projekta javno privatnog partnerstva za izgradnju Regionalnog centra za upravljanje otpadom „Halovo 2“ u Zaječaru, nakon čega će biti upućen u proceduru usvajanja i realizacije.

Vežano za upravljanje komunalnim otpadnim vodama, za teritoriju Zaječara određena je lokacija i planirana realizacija Centralnog postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda na teritoriji Grada Zaječara na desnom priobalju Velikog Timoka. Doneta je Odluka o izradi Plana detaljne regulacije postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda na teritoriji grada Zaječara, a takođe je izrađen Generalni projekat i Prethodna

studija opravdanosti, za prikupljanje, odvođenje, i prečišćavanje otpadnih voda u svim naseljima na teritoriji Grada Zaječara.

Kada je u pitanju zaštita vazduha od zagađenja, potrebno je u narednom periodu proširenje toplovodne mreže i priključivanje na daljinski sistem grejanja domaćinstava s individualnim ložištima, kao i prelazak na čistije energente - gas ili biogorivo umesto mazuta i uglja.

Koji su uspešno realizovani ekološki projekti?

- Pored realizovane aktivnosti na uspostavljanju organizovanog izvoženja komunalnog otpada iz većeg broja seoskih naselja na teritoriji Zaječara, kao i uspostavljanja primarne reciklaže u okviru gradskog područja za pojedine vrste reciklabilnih komponenti, nabavke vozila (Projekat prekogranične saradnje sa Bugarskom) i uređaja za uklanjanje i sanaciju divljih deponija, jedan od najvažnijih ekoloških projekata koji još uvek nije okončan ali je od velike važnosti i potrebno je napomenuti, jeste zaštita arteskkih podzemnih voda Zaječarskog neogenog basena.

Kako funkcioniše Budžetski fond za zaštitu životne sredine Grada?

- Budžetski fond za zaštitu životne sredine grada Zaječara uspostavljen je počev od 2010. godine, u skladu sa pozitivnom zakonskom regulativom.

U prethodnom periodu, sredstva budžetskog fonda korišćena su u skladu sa godišnjim programima na koje je nadležno Ministarstvo zaštite životne sredine izdalo saglasnost za namene u sledećim oblastima:

- monitoringa u životnoj sredini (vazduha, buke, površinskih voda);
- izrade dokumentacije u oblasti upravljanja otpadom i otpadnim vodama (sufinansiranje u postupku izrade Projekta sanacije nesantarne deponije Halovo, Generalni projekat i Prethodna studija opravdanosti, za prikupljanje, odvođenje, i prečišćavanje otpadnih voda u svim naseljima na teritoriji Grada Zaječara);

- zaštite arteskkih podzemnih voda Zaječarskog neogenog basena;
- upravljanja otpadom (nabavka kontejnera za seoska naselja u cilju prevencije nastanka divljih deponija, kao i nabavka kontejnera u cilju uspostavljanja primarne reciklaže u gradskom području, sufinansiranje u nabavci vozila za uklanjanje/sanaciju divljih deponija i uklanjanje divljih deponija);
- zaštite zemljišta od degradacije erozionim procesima i klizištima i remedijacija zemljišta degradiranog poplavama;
- uspostavljanja novih javnih zelenih površina i drvoreda u gradskom području;
- upravljanja otpadnim vodama (uspostavljanje funkcionalnosti jaruga za odvođenje atmosferskih otpadnih voda i realizacija projekata odvođenja komunalnih otpadnih voda).

Timočki omladinski centar

Snežana Zarev, menadžer za monitoring i evaluaciju iz Timočkog omladinskog centra, ističe da su osnovni problem životne sredine grada zagađenost vazduha i to naročito u zimskim mesecima. Zagađenje potiče pre svega od emitovanja štetnih gasova individualnih ložišta, ali i izduvnih gasova motornih vozila, najgušće skoncentrisanih u samom centru grada koji se nalazi na najnižoj koti Zaječarske kotline.

Kakva je ekološka situacija i koji su najveći ekološki problemi u Gradu Zaječaru?

- Veliki problem predstavljaju i otpadne vode i čvrst otpad iz seoskih naselja, a naročito iz onih koja se nalaze u zonama sanitarne zaštite Akumulacije „Grlište“ i njenih pritoka izgradnjom nepropusnih septičkih i đubrišnih jama i organizovanim izvoženjem komunalnog otpada na deponiju. Divlje deponije takođe predstavljaju veliki problem već godinama, a najveća odgovornost je na

građanima koji i stvaraju ovde deponije. Godinama udruženja građana skreću pažnju građanima i vlastima na ovaj problem i organizuju akcije čišćenja, ali ovo su samo kratkotrajna rešenja koja nisu održiva i koja zahtevaju pre svega dodatnu edukaciju građana ali i organizovano izvoženje komunalnog otpada sa ovih lokacija. Završetak projekta i formiranje regionalne deponije „Halovo“ doprinelo bi rešavanju otpada i deponija koje se nalaze kako u gradu tako i u okolini i koje predstavljaju veliki ekološki problem ne samo po životnu sredinu već i po zdravlje ljudi.

Da li znate da u okviru Grada Zaječara postoji Budžetski fond za zaštitu životne sredine i da li znate kako se taj fond puni i kako se troše ta sredstva?

- Da, znamo da postoji budžetski fond za zaštitu životne sredine od 2009. godine kada je doneta odluka o njegovom osnivanju ali nismo detaljno pratili kako se troše sredstva iz ovog fonda. Upoznati smo da su se sredstva trošila i za unapređenje zaštite životne sredine ali često su se trošila i nenamenski, a sa prioriteta koje je Grad prepoznao iz drugih oblasti i ako su po zakonu morala da se troše na zaštitu životne sredine, kao i da su se sredstva iz jedne budžetske godine prenosila u drugu, tačnije da su prihodi u budžetu bili veći od rashoda. Kako je 2015. godine izmenjen Zakon o budžetskom sistemu ukinut je i namenski karakter naknada za zaštitu životne sredine i novac prikupljen od eko-taksi više ne mora biti korišćen za ekološke aktivnosti i unapređenje zaštite životne sredine na lokalni. To je dodatno otežalo finansiranje zaštite životne sredine u celoj Srbiji i projekata koji značajano mogu da doprinesu boljoj ekološkoj situaciji.

Da li se u vašem gradu raspisuju konkursi za NVO koje se bave zaštitom životne sredine i da li je vaša organi-

zacija konkurisala na konkursima za sufinansiranje projekata kod Grada Zaječara i kakva je saradnja NVO sa predstavnicima Grada?

- Konkursi se ne raspisuju konkretno za udruženja građana koje se bave zaštitom životne sredine. Konkursi za udruženja građana se raspisuju jednom godišnje i predmet javnog konkursa su projekti u oblastima od javnog interesa na teritoriji grada, u skladu sa Pravilnikom o utvrđivanju javnog interesa i Odlukom o prioritnim oblastima od javnog interesa grada. Poslednji konkurs koji je raspisan nije prepoznao zaštitu životne sredine kao prioritnu oblast. TOC ne konkuriše za finansiranje i za sufinansiranje projekata kod Gradske uprave Zaječar već nekoliko godina ali naša saradnja se ogleda u partnerskom odnosu i zajedničkim projektima koji se tiču drugih tema, a ne zaštite životne sredine. Takođe saradujemo i sa kancelarijom za zaštitu životne sredine GU Zaječar.

Udruženje „Za česme“

Predsednik Udruženja „Za česme“ iz Zaječara Aleksandar Marjanović ističe da se, po njegovim saznanjima, ističu dva najveća ekološka problema.

- Jedan je zagađenje vazduha, budući da u Zaječaru većina stanovništva tokom zime koristi individualno grejanje, a kako se grad nalazi u kotlini, vazduh u zimskim mesecima veoma je zagađen. Drugi problem se najviše tiče našeg udruženja, jer se mi najviše bavimo arteskkih česnama. Mi smo usred projekta kojim bismo definisali samitarne zone zaštite, što to znači da oko arteskkih česmi, njih 43 aktivnih u Zaječaru, ne smeju da se peru automobili. Moraju da postoje neke zone sanitarne zaštite oko samih česama (oko 50 metara) i da to bude jedno zaštićeno područje, da

zagađene vode od pranja automobila ne prodru u podzemne vode.

Mora se voditi računa, bez obzira na to da li je u pitanju privatno ili pravno lice koje je na svoju ruku i bez dozvola od Ministarstva rudarstva i energetike, uradilo bušotine koje bi koristili ili za snabdevanje vodom ili toplotne pumpe kojima greju svoje kuće ili poslovne prostorije. To se desilo 2014. godine, te je tako nastao problem kada je hotel u Zaječaru na svoju ruku s nekompletnim dozvolama, prodru u podzemlje i pretio da zagađi ceo neogeni basen, te trajno ošteti životnu sredinu, odnosno naruši kvalitet voda po kojima je Zaječar i poznat i bogat. To su ti neki problemi...

Da li znate da u okviru Grada Zaječara postoji budžetski fond za zaštitu životne sredine i kako se on puni i kako se ta sredstva troše?

- Znam da postoji fond i da se do pre godinu i po dana punio iz ekološke takse koja je ukinuta.

Kako se troši - ne bih mogao da vam kažem, jer je za to je zadužena Jasmina Jović Stević. Ona se bavi ekologijom u Gradskoj upravi u Zaječaru i ona bi bila prava adresa koju treba pitati koliko taj fond iznosi i kako se troše ti novci. Ono što ja mogu pouzdano da vam kažem jeste da je u poslednje dve godine Gradska uprava partner na projektima koje realizuje naše udruženje, što znači da su se aktivno uključili u zaštitu arterske vode. Tako je u prethodnoj godini za te namere odvojeno oko sedam miliona dinara iz gradskog budžeta, ove godine nešto manje od 3,5 miliona, ali su svakako ispratili sve naše akcije i mi sa njima nismo imali nikakvih problema - štaviše bili su vrlo predusretljivi i imali smo dobru saradnju.

Da li se raspisuju konkursi za NVO?

- Svake godine se raspisuju konkursi za organizacije civilnog društva, a to nisu bila velika sredstva. Naše udruženje nije apliciralo poslednje dve-tri godine s obzirom da smo saradivali na projektu zaštite česama, dok smo 2015. godine na konkursu dobili sredstva i onda smo radili upravo merenja protoka vode i temperaturu na zaječarskim česnama. ■

Projekat „Finansiranje životne sredine iz ‘zelenih’ fondova u lokalnim samoupravama u Republici Srbiji“ sufinansiran je iz budžeta Republike Srbije - Ministarstva kulture i informisanja. Stavovi izneti u podržanom medijskom projektu nužno ne izražavaju stavove organa koji je dodelio sredstva.